

Ferdinand Hodler

Ärkamine

Juhtide osa.

Noorsoo karskuspäevade korraldamisele.

Siia maani on Eestis välja kujunenud kaks üleriiklikku karskusvõitluse tähtpäeva: karskus nädal igal sügisel (enamasti novembri alul) ja karskuspüha kevadel (mai alul). Nende intensiivsuse tõstmiseks tuleks muidugi ka noorsoo karskusringidel kõik teha, mis võimalik. Kuid üleriiklik tähtpäev, päälegi kui see on kõigile karskusliik. eriharudelle ühine, ei ole igas kohas noorsoo k-ringidelle mitte just kohaseim aeg kõigi ettevõtete jaoks. Seepärast tuleks mõelda kohalikkude noorsoo karskuspäevade pääle, mis oleksid korraldatud niihästi kohalikkude olude kui ka eriti noorsoo tarvete kohaselt. Iseäranis mõtlen ma neid majanduslikke paremusi, mis sarnastel päevadel oleksid. Praegu, kus meie noorsoo k-liikumine niihästi keskkohas kui kohtadel majanduslikult väga raskest seisukorras, tuleb eriti praktiliselt mõelda. Kõnealolevad päevad sobiksid eestkätt linnades, kuid oleksid ka mõnes rahvarikkamas maakohas (allevikes) teostatavad. Kus noorsoo k-ringi mitu liiget, sääl peaksid nad asja korraldamiseks ühise toimekonna looma.

Noorsoo karskuspäevade kavas võiks olla: 1) noorsoo karskusjumalateenistus kirikus, 2) kontsert-miiting ja 3) pidu või kontsertball. Kirikust on meie keskkoolinoorsuuga peaaegu täiesti võõrdunud (selles on muidugi omad arusaadavad põhjused), kuid ei teeks väga vähemalt mõni kord sinna sisse astuda. Kui leidub kohapääl mõni pastor, kellel karskele noorsoole midagi öelda oleks, siis võib sarnane jumalateenistus kujuneda üsna meeltülendavaks. Sissetulek laululehtedest peaks sarnasel puhul minema muidugi noorsookarskustöö hääks. Kontsert-miitinguid on juba varemgi hääduga korraldatud ega ole tarvis nende soovitusseks palju sõnu raisata. Hääd, kui nad oleksid igal pool maksuta või vabatahtliku maksu eest. Enam kahtlust võiks olla kontsertballi või lihtsa piduõhtu suhtes.

Nende korraldamine on raskem. Kui aga neid korraldetakse väga paljuiks muiks otsustarbeits, miks ei võiks seda kord aastas teha ka noorsoo karskusliikumise hääks?

Tartu karskusringide keskkorraldusel on kavatsus juba ligemal ajal kohaliku k-päeva korraldamisega katsed teha. Ka mujal pool peaks sellest mõttest õige kiiresti kinni haaratama, sest kevadepool oleks see juba hilja, kuna siis teised huvid (kordamisn., ekskursj.) esiplaanile asuvad. Noorsoo karskusliit omalt poolt püüab seda kõigiti hõlbustada (on nõus näit. kõnelejaid seks puhuks saatma), kuid asub seisukohal, et vähemalt osa sarnaste päevade sissetulekust peaks minema liidu raske ainelise seisukorra kergendamiseks. A. E.

Omis asjus.

Toimetusele tuleb sagedasti tellimisi ka lennuriastaja järele, eriti postkontorite kaudu. Kuna „Kev.“ ilmub õppeaastate järele, toob see segadust niihästi toimetusele kui ka tellijatele enestele. Sarnased tellijad saavad ajakirja № 4-ndast alates ja tuleval sügisel № 3-ndaga lõpetades, nii et niihästi käesolev kui ka eelolev aastakäik poolikuks jäävad. Seepärast oleks soovitatav, et nii tellijad kui tellimiste vastuvõtjad võimalikult arvestaksid õppeaastatega või vastasel korral puuduv. n-rite järeltellimisega hoolitseksid, et nad saaksid terved aastakäigud, kuna poolikutel palju väiksem väärtus.

Käesoleva aastakäigu viimane number (№ 6) ilmub 1. maiks. Suvialbumi käesoleval aastal ei ilmu kuna liidu ainelise seisukord selle väljaandmist ei võimalda.

Käesoleva n-ri koostand A. Elango.

Kirjavastused.

„Põhjala.“ Ruuminappus sunnib meid sarnaseid asju viimse võimaluseni lühendada, nagu näete käesolevalgi korral.

V. P. ja Tõelo. Palju tänu. Ootame edaspidigi.

Kaanepilt: Ferd. Hodler. Ärkamine.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

ENSV Riiklik Avalik
 ilmub 6 k. õppeaastas. Tellimishind 50 s.

№ 5

Raamatukogu V. aastakäik

1927/28.

4639

Näeksin meelsamini õlle ja veini valatavat maha, kui rahva verre.

Gustav Vaasa.

(Rootsi kuningas. 1497—1560.)

R. LINNUS.

Noorus ja aated.

Nooruse südametukse on alati kiire ja rahutu, ta elurütm ja tegutsemistempoigi sellane. Noored ei kahtle ega kalkuleeri. Nende peetumuste, elukogemuste napp tagavara ei halva veel nende tõttavat sammu ega tegutsevat kätt. Nende julgus ja kirg, teotahed ja tööhimu, kõik see eeldab usku ja optimismi. Päevi on palju ees, tunde tuhendeid tulevikus, väljavaated seetõttu avarad, koguni rannatud. Uhkusega võivad noored hüüda: tulevik on meie.

Noored, kes äsja välja jõudnud lapsepõlve ja kodu kitsast ringist, astuvad nüüd sammu elule lähemale. Kool võtab nad vastu, jagab teadmisi ja tarkust. Vaatlusala laieneb, mõtlemisvõime tugevneb, elu hääd ja halvad küljed astuvad aegamööda igale silmi ette. Esimesed praktilised kogemused kinnitavad vaatluse tulemusi: elus pole kõik nii, nagu olema peaks. Kaugelt

kajavad surematud meed, õhku läbistavad kõiketõotavad loosungid. Tuleb võidelda, tuleb võidelda, tuleb võidelda... Ja noorus tuleb kaasa kõige innu ja usuga, kogu nooruse tulega, mis kõigele hääle ja ilusalle pühendef. Noorus ei karda võitlust, ta otsib seda. Suurtele aadetelle ja aegade parimaile aardeile on alati nooruse poolehoid olnud. Poolehoid mitte üksi, tegelik tegutsemine kõige päält. Ristisõtta läksid koguni lapsed, rääkimata kõigest muust. Nemad on, kes uusi tuuli juhivad sepa-ääsi, et tõuseb leek ja sulab raud, nemad haaravad tulimeelselt tööriistad, et edasi ehitada pooleliolevat templit — templit kõigele ilusalle ja hääle.

Elu areng on näidand aegade jooksul paljudelle puudustelle ja pahedelle. Neid on kõrvaldet, nende vastu on võideldud, uusi väärtusi on loodud, kunni oleme jõud-

nud siia, kus oleme. Kuid elu halvad harjumused näivad tulla tahtvat ühes meiega, vähemalt võivad nad ulatuda üle aastasadade, aastatuhandete. Peame jätkamalt võitlust nendega. Samal ajal tungib inimese uuriv mõte tulevikku, loov vaim otsib paremusi, kujutleb, teoretiseerib. Uued sihid avanevad sirgjooneliselt laande, inimesed raiuvad neil. Tihti võivad ka endised väärtused hiljem osutada pahedeks. Elu areneb, aeg hindab asjad ümber. Aateline inimene aga püüab paremusele. Kõigil aegul ja kõikjal on aateid, milliste eest võidelda maksab.

Meie jaoks on tänapäev, päev, mis eelmistele liitub ja mille järele tuleb palju päevi. Oleme ajakõie katkestamatu osa, peame moodustama siske kiu, mis ei katke. Meie kujundame ajajärgu sisu, anname sellele väärtuse ju suuna. Väärtus, see peaks küll esmajoones koosnema ideelistest sihdist, aatelistest püüetest, see peaks olema võitluse viljakas tulemus ilu ja hääduse nimel.

On asjatu hüüd, et tänapäeval pole suuri aateid, mis noorsoo tegutsema sunniksid. Tõsi küll, pole ju enam vabadust kättesaamatuna imemaana, millest aastakümneid tagasi unisteti, pole ka seda jõulist päitüdu rahvuslikule haridusele, rahvuslikule kultuurile. Kuid aatelagedusest oleks meil liig vara kõnelda. Noorsugu juba iseendast, spontaanselt loob neid.

Me kõik armastame isamaad, kodukohta, sünnimaad. Ka varem, aastakümneid tagasi, räägiti sellest, võib olla küll samade sõnadega, kuid teise tundega. Aeg on annud sellele uue sisu ja väärtuse. Samuti armastame kogu rahvast kui ka igat selle liiget üksikult. Tunneme kaasa rahva rõõmul, kurvastame selle kurvastust tundes. Rahva hädad kajavad vastu nooruse hinges, ülekohtu hää l kutsub noori võitlema. Armastame inimesi, kel töötahet ja oskust, suhtume kaastundega vaestesse ja vigastesse. Tahame vääriliselt hoida töö saadusi, sest ise töötades teame, millist vaeva väärtuste valmistamine nõuab. Kui suudame kõike seda, oleme saavutand suurima aate.

Karskusaade on üks põlevamaid tänapäeva noorsoos üldse. Rahva muinasvara päästmise kaduvuse hõlmast, rahva sõnalise raudvara kogumine, rahva kommete ja kultuuri uurimine ja üleskirjutamine annab veel küllaldaselt töövõimalusi noorele aatevõitlejale. Rahva füüsilise vastupidavuse tagamiseks tuleb sportline liikumine kanda laiematesse hulkadesse. Samuti on ülitänuulik kaasa töötada rahvahariduse tõstmiseks, tervishoidlikkude teadmiste levitamiseks, haiguste vastu võitlemiseks, loomakaitse teostamiseks jne. Ka ei saa märkimata jätta mõningaid rahvusvahelise ulatusega liikumisi, näit. hõimuaadet ja rahuaa-

det, milliseist viimane erilise tähtsuse ja õilsuse omab. Nimetada võiks veel rahvusvahelise keele (Esperanto) teostamise püüet ja taimetoitluse mõtte levitamist. Loomulikult pole sellega kõik öeldud: poliitilised, majanduslikud ja usulised ideaalid veel nimetamata. Eks iga noor leia ise oma kutse, eks enamus jälgi nende seast mitut, kui mitte kõiki.

Aate levitajad peavad olema ka ühtlasi aate kandjad, selle kehastajad. Siis alles mõte edasiantuna leiab vastukõla, tänuliku pinna. Seepärast, noored, tuleb lähtuda endast. Mõte peab saama lihaks ja vereks, teie eneste isik peab olema mõtte, aate elav eeskuju. See viitab enesekasvatusele. Tahate juhtlustada teistele ausust ja häädust, peate ise seda enne olema, tahate õpetada teisi, peate ise küllaldaselt teadmisi omama. Igakülgset varustet sõna relvaga, mõtte mõõgaga, ise vereni veendund oma mõtete tõeluses, astute siis alla kaaskodanike juurde, sõbra ja tuttava juurde, töölise juurde ja panete nende ette oma pühendat urja.

Eriti välja tahaksin tõsta karskusaadet, kui tähtsamat meil kui ka kogu rahvaste elus. On selgitamatagi selge, millist kahju alkoholsete jookide tarvitamine rahvale toob. Mitte üksnes, et see tähendab majanduslikku kahju, rahva vaesenemist, mitte ka üksnes, et see õõnestab rahva tervise pärvuse teel, soodustab haiguste levimist ja eluea lühenemist, vaid ta sõõb ära ka rahva intelligentsi, hävitab ära rahva vaimlised võimed juba algidus, närib põlvede kestel läbi rahva kultuuri ja kunsti meele. Seda kõike võivad tõestada kindlad andmed. Noored, enne kui millegi muu juurde asuda, peate olema kõigepäält karsked! Vastasel korral hävitab alkoholijumal te ilusamad ideed, orjastab te paremad püüded. Veenud alkoholi kahjulikkuses on kergem, kui ise tegelikult karske olla, eriti tänapäeva alkoholisõbralikus ümbruses. Aga aatemeelsed noored pole iialgi raskusi kartnud, noored otsivad ju võitlust. Kuid olla ainult karske, sellest on tõsiselle karsklaselle vähe. Peab julgema ka väljaõelda oma otsus iga alkoholisõbra kohta, peab julgema kaitsta oma veeneid igal ajal. Kuid enne kõike, peab levitama aadet, peab koguma uusi sõpru karsklaste ühendet ridadesse. Jutustage sellest kodus ja sõprade ringis.

Noored aatevõitlejad, tulevik on teie kätes, rahva saatust ja õnn oleneb teist! Teie päale loodab tulev avaram Eesti. Tehke vääriline töö, kuigi see ei lase teha end mängides, vaid võideldes. Aatevõitlejale tuleb elu ise vastu, kui suur evangeelium.

Eesti rahvusliku iseteadvuse ärataja.

Jooni C. R. Jakobsoni tööst ja meelsusest.

(Sakala 50. aasta juubeli puhul.)

Poliitiliselt vaateilt oli Jakobson v a b a m e e l n e kodanlane. Nägime, et ta oli talupoegade huvide eest võitleja. Et teda vastaste poolt „sotsialdemokratiks“ tembeldeti, see oli selle aja mõtteviisi kitsusest tingitud, kus sotsi-

parem materjal on, ja maal peremeeste ja sulaste vahel nii hea olek praegu valitseb ja sulased nii head palka saavad, et sotsialdemokratlaste mõtteid kellegile pähe ei tule, kui neid kunstlikult ei äratata“. Nagu teada oli ühis-

Arvestan mee võrdse vallaõigusega.

*Arvestan mee võrdse vallaõigusega
jalus, Wilhims' kätt. 18. ja 24. Veebruaris
18. ja 24. Veebruaris 1882. aastal
Teada anda, et ma soovin
alles ja alles järele
võrdse vallaõigusega
1882. aastal.*

C. R. Jakobson

Näide C. R. Jakobsoni käekirjast.

aal-demokraatideks peeti kõiki, kes millegi vastu rahulolematust avaldasid. Teiseks oli sotsiaal-demokraadiks nimetamine tol ajal kõige suurem teotus ja kõige kindlam kahjutukstegemise abinõu, nii nagu tänapäev kommunistiks tembeldamine kõige odavam relv on vastase löömiseks. Jakobsoni seisukoht ses asjas on väga selge: „Meie maal oleks pealegi üks sotsialdemokratlaste partei täitsa võimata asi, sest et meil esmalt linnavurled puuduvad, kes selle seltsi

kondlik eristumine tol ajal tööpoolest alles algidus ja teadlik sotsialistlik liikumine jäi veel mõneks aastakümneks olematuks.

Ka rahvusküsimuses, nagu igal pool, oli Jakobsoni seisukoht lihtne ja selge: pole olemas mingeid baltlasi, on ainult eestlased ja sakslased, kellele vaja ühesuguseid õigusi. Kogu Jakobsoni tegevusest käib punase joonena läbi eestlase iseteadvuse kasvatamine. Ainult neid tallatakse jalge alla, kes

endid tallata lasevad, kes ise mees on, seda ei saa keegi kõie otsas talutada. Jakobson avaldab vankumatut usku eesti rahva elujõusse, mida enamastjaost ärkamisaja tegelasist mitte öelda ei või. Igast ta raamatust, kirjutisest ja erakirjast näeme selget ja otsekohest püüet viia rahvas vaimliselle ja majanduslikule iseseisvusele. Kui keegi, siis just Jakobson oma sirgjoonelise ja ausa iseloomu tõttu oli omas tegevuses otsekohene ja usaldustvääriv. — Poliitilises mõttes tõi Jakobson meile vene orientatsiooni senise saksa asemelle. See oli uus suund ja kahtlemata kõige õigem, reaalpoliitilisem selleaegseis oludes. Jakobson oli omaaegseist tegelasist pääosa kõrgem, ta silmaring oli laiem, kuna ta oli eland väljas meie kitsast balti õhkkonnast. Märkis juba, et tal olid loomulikud kalduvused poliitikameheks ja et ta tundis asju põhjalikumalt kui ükski teine. Sakslased olid agressiivsed; avalikult kõneldi „germaniseerimisest“, seda aetigi tegelikult koolides; sakslased olid meie ajaloolised kurnajad, neil olid nüüdki veel põlised seisuslikud eesõigused ja nad olid ainus valitsev klass Baltimail pärisrahva hädaks ja viletsuseks. Venelased seevastu ei avaldand siis veel sihilikke ümberrahvustamispuüdeid, puhusid liberaalsed tuuled koguni kõrge- maiski ringkonnis, väikerahvaste enesekorraldusele ei töötet vastu, oldi koguni häätahlikudki. Seevastu olid ka venelased huvitet sakslaste võimu piiramisest Baltimail. Oli ainus õige tee seda soodsat konjunktuuri ära kasutada ja venelaste passiivsusest eestlaste suhtes ja võitlusest sakslastega eesti asjale võimalikult palju profiiti lüüa. Jakobsoni kirjavahetus teiste eesti tegelastega valgustab kõige paremini seda suhtumist nii ühte kui teise poole ja näitab, kuidas Jakobson ühe ja teise poole „nõrkusi“ ja huvisid osavalt ja täie teadlikkusega kasutada püüab. Üldise seisukorra kohta avaldab ta Koidulalle: „Venelaste poolt ei või meil millesgi kartust olla, sest mis meile nende käest paha võiks tulla, seda kanname nüüd jo kümne võrra Sakste käest oma seljas. Venelasteks ka keegi

meie rahvast ei saa ja ei või teha, seda näeme Ingrimaa Soomlastest... Aga kui praegune Sakste valitsus meie maal sel mõõdul 10 aastat edasi läheb, siis on meie rahvusel ots peal ja Eestlase nimi saab mustlase nimega ühe järje peale langema.“ Nii toetab ta siin oma seisukoha ingerlaste püsimise tõsiasjale, et järelikult faktid ei toeta venelastekartust. On küll võimalik, et J. venelasi pisut idealiseeris, aga see on täiesti põhjendatav, kuna ta venelastelt midagi halba eestlastele ei saand kogeda, küll aga mõndagi hääd. Aga venelasedki olid Jakobsonile ainult abinõuks: nende käest sai eestlasile uusi õigusi ja nad tulid appi kodumaa saksu taltsutama. Tarbekorral tarvitas ta nende vastu sama taktikat, mis sakslastegi suhtes. Venestuspüüete vastu astus Jakobson kindlasti välja, mida näitab venemeelse ajalehe „Valguse“ saatuse, mille J. osava võitlusega (venelaste truu abiga!) lühikesel ajaga kahjutuks tegi.

Vene orientatsioon võimaldas Jakobsonile vabamalt tegutseda. Ilma Jakobsoni suure äratustööta ja võitlusega poleks rahvas mitte oma poliitilises õiguses ja arenemises nii kaugelle jõudnud ega venestusele suutnud vastu panna. Rahvas sai iseäranis „Sakala“ läbi, poliitilist kasvatust, omandas iseteadvust, rahvuslikku uhkust ja selgroogu ning jõudis hiiglasammul edasi. On öeldud, et Jakobson pani mõne aastaga toime suure muutuse, mis varem oleks nõudnud aastakümneid. Jakobsoni teeneks jääb rahva poliitiline kasvatamine ja valmistamine hilisemaile suurile ühiskondlikele muutustele ja murranguile. Nii on Jakobsonil suur osa meie iseseisvusegi saavutamisel ja hoidmisel: ilma Jakobsoni poliitilise koolita oleks rahvas olnud selleks palju vähemal määral küps.

Rahvakooli asi oli Jakobsonil alatasa südamel. Ta on kirjutand terve rea oma aja kohta eeskujulikke kooliraamatuid. Ajakirjanduses avaldas ta sagedasti otse programmilisi artikleid rahvakooli korralduse kohta, mis uusi pedagoogilisi põhimõtteid esmakordselt

meil laiemalt tutvustasid. Need artiklid tõestasid veenvalt meie rahvakoolide karjuvad puudused. Nagu kõik ta kirjutised olid needki hästi põhjendat selged, loogilised, täis tuld. Jakobson esimesena propageeris meil Klausson-Kaasi töökooli printsiipi, käetöö tähtsust ja üldse praktiliste oskuste õpetamist koolis. Erilist rõhku pani ta tütarlaste koolitamisele. — Õige pedagoogina nõudis ta, et koolid pastorite juhtimise alt läheksid riigi juhtimisele. Õppekavade suhtes võitles ta usuõpetuse kohutava määra vastu, millega tunnikavad olid kuhjatud. On endastmõistetav, et ta koolide kaudu aetavaile saksastamispuudeile kõige kindlamalt vastu astus. Võib öelda, J. tõi eesti kooli- ja haridusellu otse uue ajajärgu.

Iseloomustav Jakobsoni elukäsitusele ja pedagoogilistele vaadetelle on ta vaade isiksusele. Kirjas Koidulalle arvustab ta J. Hurda ütlust — „inimene on oma ümbruse produkt“: „Kas teate, mis ma selle peale oleksin vastanud? Inimene on oma ümbruse looja, kuid on olemas palju haledaid subjekte, kes endid küll „inimesteks“ nimetavad, kes aga ainult oma ümbruse produktid olla võivad. Kui aga inimene ise ütleb, et ta muud ei ole kui üks „produkt“, seesugune inimene ei ole ka tõesti enam väärt, kui kõik teised asjad, kes seesuguse nimega nimetatakse ja ta ärgu kaebagu, kui põlgamisega tema peale vaadatakse.“ Umbes samu vaateid avaldab ta ka ühes „Sakala“ kirjut., kust polemiseerib „jõleda õpetusega“, et inimene omast jõust midagi hääd ei või teha, ja nimetab seda koguni „kõige nurjatumaks õpetuseks, mis maailmas võib olla“. Nii seab ta sellal võidutsevalle materialismile vastukaaluks voluntaristliku idealismi.

Ka noorte eneseavaldusisse suhtub Jakobson ajakohaselt. Kui „E. Postim“. noorte hulkumisi ja kooskäimisi, kus mängitavat, trallitavat ja mõiratavat ja lusti peetavat, hukka mõistab ja selle vastu „urva-plaastrit“, „kase oksit“, „püksit mõetu“ jne. soovib, siis leiab „Sakala“ sarnase seis-

kohavõtu täiesti ebasünda olevat eestlased asetetavat sellega isegi paa-puatest allapoole ja „E. Post.“ esitelt leksikon on lihtsalt eesti rahvuslik häbi. Ärksad ajalehed võitlevad ihunuhtluse vastu, „E. Post.“ aga koguni soovib seda kui ainsat kasvatusvahendit. „Äga Jumalale tänu, meie ei ela Aafrikas, ei ole ka üksiku timukate orjad, vaid priid inimesed, kellel omad kindlad riigi seadused on“. Vanasti olid eestlastel mitmesugused rõõmupidud ja mängud. Kadetus, rumalus ja vaimutoorus on neid taaga kiusand ja hävitand, noorsool ei jäänd muud üle kui öösine kokkutulemine, kõrtsid jne; kombedki lödvenesid ja toorenesid. (Kellele siin viidatakse tohiks olla selge!). Parandusvahendeiks võivad siin olla ainult väärtuslikumad lõbustusvahendid: laulu- ja mängukoorid, avalikud lustipidud, laulupühad kõnede ja mängudega; iga kooli juurde asutetagu raamatukogu jne. Jakobson juhatab siin soome „Kansanvalistusseura“ (Rahvahariduseltsi) eeskujule. Need oleksid mõnus rohi rahva haiguste vastu, mitte aga „sortsinaiste“ ja muude mutrite urva ja muud plaastrid.

Tol ajal veel hariliku ihunuhtluse kohta on siis Jakobsoni otsus selge: kategooriline eitlus. Selle motiivid on päämiselt pedagoogilised. Kui „E. Post.“ ihunuhtlust kaitseb, ütleb Jakobson, et „E. Post.“ ei ole mitte rahva õpetaja vaid kubjas.

Alkoholiküsimuseski osutab Jakobson esimesena asja üdisses. Kui seni Kreutzvald jt. olid kõnelend viina kahjust tervishoidlikult ja eetiliselts seisukohalt, siis valgustab Jakobson asja juba sotsiaalselt ja poliitiliselts küljest.

Usuasjade kohta on Jakobson oma seisukoha paljudes vaidlustes korduvalt avaldand. See on selge ja eluline. Ta teeb selge vahe religiooni ja kiriku, tõsise usutunde ja pappide silmakirjalikkuse ja omakasu vahele. Ta ei jäta kiriku elust ühtki nähtust, mis rahva edule kahjulik, armutult kinni naelutamata. Ta näib koguni süstemaatiliselts pastorite vastu töötavat. Kirjas Köhlerille ütleb ta: Karde-

tavamad vaenlased on saksa õpetajad oma jesuiitlikkusega. Kui esimene püüdmine on eesti rahvast avaliku arvamise ees tõsta üheväärsuseni, siis teine ülesanne oleks — „lugupidamist vaimulikkude vastu igapidi alt ära õonestada, kes ju igalpool inimesesoo katk on“. Adamsonile kirjutab ta: „Meie mustakuue kõrdikokad on rahva vaimu üleliiga jo maha muljunud, nõnda et sugugi enam palju ei puudu ja terve Eesti rahvas on nende „püha“ taigna kätte ära läkastanud. Kalevipoja jõudu on tarvis, et rahvast selle mädand kõntsast peasta.“ Loomulikult satub ta oma ajalehes pastoritega otsekohe sõjajalale. Kantslitelt algab sõjakäik Jakobsoni vastu, millel aga suuremat tagajärge pole, kuigi teda nimetatakse „sotsialdemokratiks“, „nihilistikks“ jne. Jakobson on sunnitud ennast kaitsma ja teebki seda õige osavalt. Endine sõber ja kaastööline Hurtki süüdistab teda avalikus kirjas „kiriku müüride lõhkujaks“. Jakobson vastab avaliku brošüüri-ga: kuigi teda tahetavat ketseriks teha ja Hurtki tema tuleriida jaoks puid kokku kannab, võidavat julge olla, ära põletada ta ennast ei lase; tüüriida juures algavat alles võitlus, mille lõpu kohta ei ole ühtki kahtlust. Ta süüdistab Hurta, et see seisuse kasu rahva kasust kõrgemalle on seadnud.

Seejuures oli Jakobson ometi tõsise usutundega inimene. Uskude suhtes on ta salliv: „Kes mitte usku omakasu mantliks ei tarvita, see auustab teise usku nõndasama, nagu ta teise käest oma usu auustamist pärib“.

M. Martna oma C. R. Jakobsoni eluloos iseloomustab teda: „Jakobson ei olnud mitte magusate juttude puhuja videvikul, tema oli tööjuhataja päikese tõusu ajal“. — Jakobson oli läbi ja läbi tegude mees, mitte ilutseja ega unistaja. Kogu ta töö oli võitlemine ja seda võitlust ta armastas. Ta ise tunnistas, et ta ainus rõõm on see, kui saab oma rahva kasuks jälle midagi hääd teha ja kui teda sunnitaks seda tegevust lõpetama, siis ei elaks ta enam kaua. Nägime, et selle töö eesmärgid olid selged, konkreetsed ja rahva otsekohesest vajadusist lähtund.

Rahvalle õigusi nõudes ja kätte võideldes tuli tal kogu aeg rasket sõda pidada valitsevate klassidega ja oma rahva tagurliste ollustega. Ta võitlusrinne alatasa laienes ja ta töömäär suurenes. Aga ta selge eeskava ja selle väsimatu ja järjekindel teostamine andsid ta tegevusele kindla suuna, tugeva selgroo ja — läbimurdva jõu. Sellega ühtlasi ka jäädava väärtuse. Üks kantslanges teise järele. Oma ajalehe „Sakala“ abil, mille lugejate arv tõusis neil ajal kuulmatulle kõrguselle — üle 5000 — tõusis ta varsti pea kogu rahva juhiks. Ta sütitav sõna, ta julge ja kindel toon võitis meeled, pani kõik liikuma, andis kogu elule hoogu, vaimustas ja haaras tuimemadki talupojad kaasa. Jakobsonist kõneldi üle kogu maa aukartusega, ka ta vastaste seas, keda oli palju. „Sakalat“ oodati ja loeti põnevusega. Jakobsoni kõnesid tuldi mitmekümne versta tagant kuulama, tumedamaist nurgistki, sest tunti „et täna üks iseäraline mees kõnet peab talupoegadele“. Jakobson oli selle aja pineva ja huvitava elu algataja ja keskkohat see keskkohat tuksus siis ise palavikuliselt. Ta temperament võis tunduda otse revolutsioonilisena. Ei ole asjata teda nimetat malajal Balti Robespierre'iks.

Ka i s i k u n a oli Jakobson mõjuavaldav. Ta esinemine oli mehine ja kindel, juba ta väline olemus võitis poolehoidu. Ta mõju massidelle oli otse suggestiivne, nagu suurte rahvajuhtidel ikka. Kunagi ei kaotand ta külmaverd ega jäänd nõutuks, olgu seisukord kui raske tahes. Kogu ta olemus avaldas jõudu, julgust ja iseteadvust ja neid omadusi püüdis ta õhutada terves rahvas. Iseloomult oli ta tuline ja äge, kuid otsekohene ja õiglane. Tugeva tahtinimesena oli ta võitlustes kindel ja vali, kuid perekonnas eeskujulik isa, kitsamas ringis soe ja ustav sõber. Iseäranis oli ta looduse- ja lastearmastaja. Oli ta ju luuletajagi. Oma hinge, oma südame ja oma tahte sisendas ta oma sõnusse ja tegudesse. Veel tänapäevgi ei ole ta „Sakala“ aastakäigud ja raamatud kaotand oma kaasakiskuvust ja aktuaalsust. Miski salapärane sütitav

tuli on ta sõnades, mis lasevad aimata nende taga nende tulihingelist loojat.

Sarnasena on J. ainuline isik meie poliitikute ja ajakirjanikkude peres. Meil, kel nii vähe tõeliselt suuri inimesi, väärrib J.-taoline täisisik kõige suuremat tähelepanu ja austust. On vaevalt kedagi olnud meil, kellest kiirgaks sellisel määral kogu rahvast õilistavat ja tõstvat elujõudu, kes kogu oma mõtete, tunnete, töö ja eluga oleks olnud nii tervikuline, nii suur ja nii lihtne. Ainult Jüri Vilmsi sõnades ja ridades oli sama tuld ja ta isiku sugestiivne, tõstev mõju oli samalaadne; aga tema suri liiga noorelt ega jõudnud oma mõju maksimumini.

C. R. Jakobsoni väärtus ja huvitavus seisab selles, et ta tõi meie poliitilisse, majanduslikku ja kultuurilisse ellu külluses uusi, värskeid, edasiviivaid ideid, mis olid niivõrd elulised, et nad otsekohe vastuvõtu leidsid, mis olid sarnased, mille järele alateadlikult ammu oldi kibedat v a j a d u s t tuntud. — Jakobsonil olid suured võimed ja tal oli usku oma võimeisse. Ta käsitas äärmise tõsiduse ja tähtsusega oma ülesannet, kuid enese teeneist ja oma isiklikust osast ei armastand ta rääkida.

Kui äkitselt, kesk pinevamat tööd ja võitlust levis kulutulena sõnum üle maa — Jakobson surnud! — Siis otse jahmateti. Kogu maa leinas. Lein oli nii läbitungiv, et matuse päeval üle terve maa leinakellu helisteti, ilma et selleks oleks olnud mingit korraldust. Leinati nii, nagu meil enne ega pärast

enam kedagi pole leinatud. Rahvas tundis, et teda varjav võimas käsi oli langend, et ta oli kaotand oma julguse ja toe. Kevadisest lumelagunemisest hoolimata oli tulnud Vändra Kurgjalle, C. R. Jakobsoni matusepaigale, 3—4000 matuselist. Saatkondi, lilli, pärgi, tellegramme oli igast kodumaa nurgast, palju väljamaaltki. Vastasedki kirjutasid austavalt ja tunnustavalt langend rahvamehest. Tunnusteti, et ta „imesitamisväärse usinuse, suure jõu ja terava arusaamisega isamaa kõrgemate paleuste heaks töötada mõistis“. See oli „suur töö, et tema laisa ja tuima aja liikuma pani ning meie isamaalistele küsimustele täie tugevuse andis. Meie kõik oleme temast õppinud.“ Koguni soome, läti ja vene ajalehed tõid sooje järelehüüdeid. Ainult kodumaa saksa ajakirjandus väljendas oma seisukoha lauses: „Ühe surm on tuhandete rahu“. — Mõni kuu hiljem, Jakobsoni sünnipäeval, kogunesid tuhanded eestlased uuesti Jakobsoni hauale, kuhu laevaselts „Linda“ lihtsa hauakivi aetas. Vähe on säääl kõneldud, seda enam aga vaikselt nutetud. Sadade inimeste ühisel jõul on siis jõepõhjust hiigla kivimürakas hauale veetud hauakabeli alusmüüriks.

Mis oli see, mis sundis kogu rahvast painutama põlvi selle mehe põrmu ees? Mis oli see, mis pani aupaistuse ta pää ümber ja mis veel tänapäev paneb vanu inimesi aukartuses kõnema Carl Robert Jakobsonist?

Vabaks jääda ka naudingus! Naudingut himustada ainult seni kui see meid viib edasi; loobuda, kui see on muutumas tõk-keks. Hoidkem oma vaimse inimese vabadust kui kaunimat aaret.

R. Stammler.

Ferdinand Hodler.

Ferd. Hodler on kujunend otsekui „Kevadiku“ lemmikkunstnikuks — ta loomingu parimad numbrid on nii sageli kaunistand me ajakirja lehekülgi, ja seda mitte asjata, kuna ta teoseis puhtvormilise ilu kõrval on nii palju jõudu

Ferdinand Hodler.

ja veetlevat sügavust. „Puuraiuja“ (nr. 4, 1924), „Tell“ (nr. 1, 1925), „Julge naine“ (nr. 2, 1926) ja „Kevade ärkamine“ (nr. 3, 1926) — need kõik lasevad aimata, milline sügav ja originaalne looja peitub nende taga.

F. Hodler sünd. 1853. a. Bernis ja suri umbes 10 a. tagasi. Võrsudes kehvadest oludest (isa oli puusepp, vöörasisa — ta tegelik kasvataja — dekoratsioonimaalija) harjus ta juba noorusest päälle väsimatuks töömeheks, mille tagajärjeks on ta rikkalik looming.

Juuresoleva autportree on kunstnik maalind paar aastat enne surma. „Vaadake,

kuis lihtsate pintsli tõmmetega kergib teie ette teravajooneline ja kõvastivormitud nägu. Teravad pilusilmad vaatavad läbinägevalt, ots on kõrge ja kumer. Terves pildis paistab see koondatud selgejoonelisus ja lihtsus, mis omane kogu Hodleri kunstile. Vaadake kas või kuube, kuidas see maalitud — musta piirjoonega piiratud, laiade ja lihtsate pintsli tõmmetega vormitud, rinnal tume vari valgest kraest, kasvab see ainult õlgadest saadik nähtav kogu edasi allapoole nagu graniidikogu“ kirjutab selle kohta kunstnik M. L(aarmann).

JOHANN KÄRSE.

Tubakaküsimus noorsookarskustöö seisukohalt.

ubaka kahju pole hinnatav ainult hügieenilis-somatiliselt¹⁾ lähtekohalt, olles individuaalne pahe, vaid ta on ühtlasi eetilise probleem. Iga

1) somatiline — kehaline, vaimlise vastand.

hügieeniline küsimus on omas sügavaimas olemuses moraaliküsimus.

Suitsetamise kui narkootilise lõbusvahendi tarvitamise algpõhjusti peame otsima üldises lõbutungis. Suitsetaminegi on üks mõnutunde otsingu negatiivseist harudest — narkootiline kirk.

Kõigil narkootilisel aineil on eksistent-

sed ja sedatiivsed¹⁾ omadused. Kumb neist tähtsam või kasulikum, on sagedasti raske tunda. Mõnikord on nad eraldamatud. Tarve lõbustusvahendi järele on tihti nii tugev ja sisene, et on tundmatu otsijalle eneselle. Naiiv tarvitaja arvab endas olevat mingi organismist mõjutet ja eeldet tarbe — nii kõik narkootikumid: kokainistid, morfistid, alkohoolikud ja tubaka tarvitajad.

Lähemalt vaadates ilmub narkootiliste vahendite tarvitajais sedatiiv-narkootiline toime, mis esmalt loob rahuldustunde. Seejuures ei ole sugugi tarvilik uimastuse väline märgatavus. Kõigil ilmub esmajärgus liiga mõjutet tunne, mis peagi depressiivseks muutub. Inimene sirutab käe alles siis rahuldusvahendi järgi, kui tunneb eneses selleks tarbeid. Tunne selle saavutamiseks eelolevaist takistustist sünnitab tas norutunde. Kui tungi lõbustusvahendi järele ei suudeta rahuldada ega kasulikumalle teele juhtida, paisub see lõpuks lõpmatu suureks inimest valdavaks affektiks ja sellele lisandudes intensiivne teadvus takistuse suuruselt muudab ta väga depressiivseks. Depressiooni võib kaotada mitmesuguseil viisil ja erisuguste vahenditega. Millised vahendid inimene valib, selles avaldub ta sise mine väärtus. Tõsi on, et nüüdne kultuurinimene hangib selleks enam ja enam narkootilisi vahendeid. See on ka arusaadav.

See on tunnuseks, et usk, esteetiline tunne, kangelasustamine, enesetunne, vastutustunne järeltulevalle soole ja inimarmastus, et need kõik on oma kõrgema väärtuse kaotand. See on tunnuseks, et inimesel ei ole enam ühiskondlikke väärtusi. Kui noorsoo karskusliikumine elureformiliikumisena taotleb täiuslikku inimideaali, kui ta tahab aidata luua kehaliselt ja vaimliselt tervet inimest, siis peab ta paratamatult omama seisukoha kõigi narkootiliste lõbustusvahendite suhtes ja otsest keelduma neist. Näib küll vast vali sellane nõue, kuid ärgem unustagem ajalooliselt tõestund fakte, et iga re-

1) sedatiivne — (valu) vaigistav.

form teostus ainult siis, kui tal olid tarvilikud eeldused, ja ta ise selgelt ning kindlapiirsel esitet — kompromissiga ei saavuteta tõeliselt midagi, see on ainult vastolude edasilüke. Kui tahate põletada ühe käesoleva „Kevadiku“ lehekülje, siis seda te ei saa teha, peate põletama lehe mõlemad küljed, tähendab terve lehe, nii et järele jääb ainult tuhk. Nii on see meie karskusliikumiseski. Ei saa moodustada kompromissi tubakaga, et võidelda alkoholi vastu, kuna nad nii ligidalt üksteist eeldavad ja põhjustavad. Meie seisukohalt võib teisi narkootilisi vahendeid nende tarvitamise määra järele arvata järeljäänd tuhaks.

Lõbustusvahendite kerge kättesaadavus on needuseks nüüdsele inimsoole. Siin on noorsookarskustöö esimene võitluspunkt narkootiliste ainete rünnakul. Kuna tegemist murdealiste, hingeliselt ja ilmavaateliselt kujunevate nooriga, siis on noorsookarskustööl kohuseks anda noorte lõbutungi rahuldamisele positiivne suund.

See, et viimasel ajal ka naised nikotiinsete lõbustusvahendite järele käe sirutavad, toob enesega kaasa lapsekingis oleva nooruse languse. Naiste ja neidude eeskujuga mõjub palju enam, kui meeste oma. Siin vastutustunde äratamisel on suurim tähtsus tulevikule. Ei tohi halbu harjumusi pändada eeskujuga, sest need just näitavad kultuuri langust. „Kirguliselt võitlen ma seepärast, et selgitada, et sigaretid on meie noorsoole kardetavamaid kiusajaid, mis raiuvad teed olevalle kurjuselle.“ Algame sellega, et pabeross alguses näib keelatusena; keelust üleastumine sünnitab lõbu, tõstab elutunnet (mehisuse tõst). Pärast esmakordset tarvitamist ilmub meis halb tunne, tekib tahe sest vabaneda. Norule lisandub mingi süütunne — alaväärtuslikkuse tunne. Selle asemel, et süütunnet hääkstegemistunde abil tasakaalustada, haarame uute lõbustusvahendite järele. See on aga petlik kujutelm. Me sünnitame uusi depressiivseid tundeid selle asemel et neid kaotada. Tavalisti näib meil see pääliskaudsel vaatlusel õnnestuvatki, (närvide ja erkude uimastus) ja muu-

tub alistavaks kombeks, millise lohakusega kergesti harjume. Kuid mida me kergesti ja häämeelega teeme — saab kombeks. (Me arvestame, et kes suitsetab või alkoholi tarvitab, seda häämeelega teeb). Siin avaldub esmalt tubaka otsene sotsiaalne kahjulikkus. Enamik suitsetajaist mehist ja naisist on harjumusinimesed, kellele tubaka kui kergemürgi (nikotini vähese sisaldavuse tõttu tubakas) tarvitamine ihuliselt vähe kahjustab. Siin ei ole kahju ihuliselt, vaid hingeliselt ja moraalselt. Inimene nüristab enda kohusetunde, andes halba eeskju.

Vähe suitsetajaid teeb seda teadlikult — harva otsivad nad tubakas narkootilist vahendit. Harjumussuitsetajad on peaaegu erandita impulss-inimesed, kes ilma enese teadmata oma tungide eest põgenemisseisukorras.

Tavalisti peetakse suitsetamist süütuks lõbuks. Kuid kindel on, et aegamööda ligindab sigarett talle teisigi kuradeid. On üldiselt tuttav, et sigarett kõvendab alkoholitarvet, mida statistiliselt tõendab Dr. Burkhardt. Goebel väidab suitsetamise suurt kahjulikkust endiseile joodikuile — meelitab neid uuesti alkoholi tarvitama. Hulk alkohoolikuid, liikvereid, kokainiste jne. on tunnustand, et suitsetamine on viind neid selle tarvitamisele. Tubakas on tähtsaim teetasandaja alkoholismile. Veel tähtsam on see, et ta harjutab inimesi alluma oma kirgedelle, nõrgendab iseloomu ja eluenergiat nii põhjalikult, et edaspidi kõige paremaid püüdeist hoolimata ei pääse neist.

Pikamööda veendutakse pääsmatuses ja saadakse oma kirgede orjaks. Viimati kaob tahegi selleks — ja see on orjalikuim seisukord. Nii teeb suitsetamine meie puhkeajad peagi mõtte tuiks unistusiks ja sellega uinutab me tahejõu.

Meelestagu iga noorkarsklane kui vanagi prof. Hartmanni kasvatuslikke sõnu: „Kui kasvataja nooruselle tubakavastase eluviisi elavaks teeb, siis kõvendab ta seda, mis iseäranis tarvilik, nooruse tahejõudu kiusatuste vastu, tema võitleb sel-

lega argpüksuse ja laisale järeloomamisele meelitamise vastu. Mõttetult suitsetamine on tunnuseks alaväärtuslikust mõnutundest.“

Laulu kui lõbustusvahendi kadumine ongi seletetav tubakasuitsetamisega „südannt sütitavate laulude asemel puhutakse suitsu suust välja“ (prof. Stanger).

Alles tubakavabade „Rändlindudega“ jõuti Saksas vanale rajale tagasi.

Vähe on kõneldud tubaka sotsiaalsest kahjust. Craemer toonitab tubakasuitsetamise proportsionaalset suhet närvilikkuselle, nende terastraatide roostetamisele, mis ühendavad möödud ja tulevpõlvi. Siin näitab täit arusaamist Jaapan. Jaapanis on 1900 a. saadik, nagu Chamberlain teatab, suitsetamine alla 20. a. keelatud: sünnitavat rahvusliku võõrdumuse. Prof. Stanger omas teoses „Tubak kui kõlbluse pääle mõjuja“ kirjutab: „Tubak teeb inimese ihutartvete orjaks, materjalistiks. Suitsetamise läbi saab ta ropuks ja hoolimatuks. Nagu ta haistmismeel saab tõmbiks, nii langeb ka ta kombus.“ Kellog nimetab sigarettide kõrgete ideaalide vaenlasteks. Polland arvab, et tubakas eljalikke instinkte uuesti päevalgele toob jne.

Tavalisti põhjendatakse tubakasuitsetamist isikuvabadusega. Tabavalt vastab neile Paul de Lagarde, et olgugi tubakatarvitaja liberaal, kuid vaba ei ole ta siiski. Ta ei suuda päevagi olla suitsetamiseta.

Sellele viitas Tolstoigi: „Meil oleks nagu inimene kuhugi rippuma jäänd; oleks nagu mingi väline põhjus, mis keelab meil seda seisukohta omandada, mis me tahte vastab.“ Omas kirjas „Miks inimesed end uimastavad“ ütleb ta, et midagi pole nüüdisajal halvemamat „kui tubaka ja alkoholi uimastus, milliselle inimene allund, — sellest pahest vabanemine toob uue epooži inimellu, ja ma arvan, see epook on algamas, — sest pahe on ära tuntud. Arusaamine pahest viib inimese vabanemisele ja südametunnistuslikule kooskõlale.“

Paljud arvavad suitsetamisega endi omatunnet peita; kuigi see polekski vale, on see omefi mannetu tee.

Meie rahvuslik traagika¹⁾.

Olime ühiselt rõõmsad, õnnelikud, pühit-sedes vaba kodumaa kümneaastast hälli-päeva. Lipud . . . vanikud . . . ilutulestikud ja rahvahulgad tänavaile. Pühalik vabaduse tunne kandis kõiki otsekui kõrgemale, li-gemalle ilule ja aadetelle. Sammun minagi ülevas tundes rõõmsate kaaskodanikkude hulgas, kandes mõttes Eesti lootusrikast tulevikku. Esimesed chitusraskused on üle-tet, võiflus on kergem ja tulevikus töö peab olema kaunim! Vaatlen kaupluste vaate-akende dekoratsioone me riigitegelaste pilte ja kujusid . . . ning säält libiseb pilk pargadelle ja majade ilutulestikele. Kor-raaga pean seisatama hetkeks. Nagu vaheda noaga on läbilõigatud mu lootusi hellitand mõtted tuleva Eesti rahust ja tööst! Pilk kiindub suurejooneliselt korraldet illumi-natsioonile ja dekoratsioonile ümber sildi, millelt lugeda valguseffektiga karjuvaks tehtult

„Restoraan.“

Suurepärane valguse ja värvide harmoonia — ent ometi tundub silmale valusana, otse väljakannatamatuna. Jooksusammul tõttan tost jubeadat kohast. Rikutud mu püha-lik meeleolu, silmis virvendab vaid kurb, masendav eluproosa. Meil on valgust va-baduse näol, ent, kahju, meie varjud pole vähemad. Toosama kutsuv kõrts, monu-mentaalne maja käidaval platsil: kas on ta ka mõelnud oma kuritööde pääle, selle pääle, mida nõuab tõeline ja täielik ise-seisvus ja vabadus. Kas ei ole kaaskoda-nikelgi, olgu, nad kõrtsiskäijad või kõrts-

mikud ise, aeg juba saabund tulla arusaa-miselle, et alkohol on me riikliku ülesehi-tuse kurjemaid lammutajaid.

Eesti Vabariigi 10. a. juubel oli aruand-mise tund omast majapidamisest. Oli see jäänd nägematuks või polnud tahetud näha, et aruandes puudus midagi. Me õmbleme kokku haavu, ent unustame surmata mik-roobid. Me ülesehitustööle ei või olla edu, kui lammutajail on eluõigus ka rahvuslikul suurpäeval. Me ei või olla rahul, kui pan-nakse päikse valgusse see, mida peab katma õine pimedus. Me ei või juubeldada, kui silti „Elaгу Vaba Eesti“ asemel ehib „Elaгу kõrtsikultuur.“ Noorus, kellele võidetud on kodumaa vabadus, kes ise raskeil ajal seadis oma elu-januneva rinna kartu-sefa vastu esimestele surmakuulidelle — see noorus peab olema teadlik, et tema õlul lasuvad Eesti tuleviku töö kohustused ja mured. Vabadussõja võitsime — kümne-kordne vaenlane kapituleerus. Kurjem vaen-lane on veel me omamaa piirides: alkohol. Ärme vähemalt meie unustame kõrvalda-mast seda raskemat komistuskivi, ka siis mitte, kui selle on unustand väga paljud vanad, isegi need, kelle kätte on usaldet me riigi juhtimine. Põlakem, koguni ära unustagem too, mille nimi tõesti on „Saatan“. Me lipukirjaks olgu: meie, noored, kel meil on õigus elada ning kes me vajame kas-vatust ja haridust, meie nõuame, et alko-holi kantside — kõrtside asemelle kerkik-sid vaimuvalguse ja kasvatus kantsid.

ED. TREU.

Kuidas võiks keskkoolinoorsugu mõjuda lihtrahva karskendamiseks?

Kui koolinoorsugu seab üles põhimõtteid ja teese oma tööks, siis ei peaks puuduma selles ka, kuigi vahest sõnaliselt väljenda-mata, küsimus, kuidas noorkarsklase-na mõ-juda laiemale hulgale, eriti küll rahvanoor-soole.

See küsimus kannab laadi, milles peaks iga noorur veenduma ja kõikumata seisukohale asuma. Kitsarinnaline oleks arvata, et aitab sellest, kui oleme ise karsked, vaid

1) Toimetusele on tulnud mitmelt poolt kirjutusi, kus kurdetakse sündsusetu alko-holireklaami ja isegi joomingute üle mõõ-dund juubelpidustusil, mis noori idealiste sügavasti haavand. Oleks vist tõesti aeg avalikkude pidustuste korraldajail sarnaste asjade üle tõsisemalt järele mõelda. Ruu-mipuudusel avaldame ainult ühe noorkarsk-lase mõtted sel puhul.

peaksime pidama endastmõistetavaks, avaldada mõju ka laiemale hulgale.

IV. noorsoo karskus kongress Valgas, kus see küsimus tõsisis päevakorrale, suhtus sellele üldse väga pessimistlikult. Põhjus näis seisvat siin vaid selles, et asuti vale seisukohale. Lähtuti sellest, et noored peaksid siin tingimata esinema suurte kõ-nede ja šestidega, omama lõõklauseid ja fraase, et siis nendega lihtrahva ees oma karskusmeelsust demonstreerida. See oleks muidugi äärmus ja vähemõjuv. Selle asemel võiks igauks nõuda endalt veendu-musi ja katsuda kategooriliselt äraütleva eeskujuga mõjuda. Mis kasu oleks sellest, kui keegi kuulaks karskusringi ja uhkus-taks sellega, kuna ta aga salaja „elaks nagu kõik“. See oleks igatahes häbistav ja näi-taks isiku iseloomutust.

Et kindel ja kategooriline eitamine hästi

mõjub, võib igäüks ise veenduda. Pole tarvis karta naeru, see ei riku tervist!

Teiseks on asutet hulk vähemaid karskusrakukest — karskustoimkondi, mille tegevusest paljudes kohtades keskkoolinooredki on võtnud elavalt osa ja mitte vähem mõjund, et ka nooremad vennad, kes kuulusid algkoolis lootusringi ja nüüd astuvad ellu, leiavad seljatatuse ja juhuse oma meeluses püsida, kuna tegelik elu nad muidu endaga kaasa tõmbaks ja nad võiflusrin-

delt kaoksid, kuna aga vanemaid aatevendi eest leides nad oleksid julgemad eneselle truuks jääma. See pole mitte ainult mingi oletus vaid tegeliku äraproovimise viili, mis mulle annab julguse sellest kõnelda.

Noorsugu, sind kutsutakse energilisele tegevusele; tegutse ka siis kindlalt, et eluraskused sind ei neelaks, vaid et sa suudaksid jääda truuks ka siis, kui küll lootusefu on võidelda. Miks siis kahelda. Mõte on õiglane, aus ja paljulubav!

Kaks esimest.

Valter Veitmann.

Tuli noorsoo karskusl. kõnevõistlusel Valgas 30. det. 1927. a. esimeseks. Paldiski ühisk. õpilane.

Joh. Seliohv.

Sai noorsoo karskusl. viimasel kirjutuste võistlusel vanemas rühmas I. auh. Tartu õp. seminari õpilane.

F. HUIK.

Mälestusi Valgast.

Oli mööda ametlik osa — kongress ja asemikekoogu istung, kus räägiti palju ja arutati tarku asju; nüüd tuli noorsootege- laste kursus. Ainult mõni üksik saadik oli lahkund, kellel ajapuudusel polnud võimalik kursusele jääda; suurem enamus oli jäänd kohale. Lõbus meeoleolu valdas kõiki, ehkki külm kortereis vahel öösiti tükkis tegema liiga. Kuulati huviga loenguid ja käidi tutvumas linnaga, mida kongressi-päevil ajapuudusel polnud võimalik teha.

Ohtuti, kui tähed taevas särasid ja teised asemeil anekdoote jutustasid või tarka juttu ajasid, leidsin tavaliselt paraja aja olevat väikest jalutuskäiku ette võtta. Harilikult tuli ka teisi kaasa ja nii käisime siis Valga linna ristil ja põiki läbi. Imelikult väike oli aga see linn: iga kord, kui endi asukohast — koolimajast arvasime olevat üsna kaugel, kerkis see tihti üsna ootamatult meie ette. Pikem jalutuskäik või n. n. ekskursioon võeti ette Läti-Valka. Käies Eesti-Valgas juhtusime sageli piirini, millest üle- pääs enam nii kerge polnud. Igakord pöör-

dusime siit nagu Hiina müüri tagant tagasi ja leppisime ainult kaugelt vaatlemisega. Kuid siis tuli aeg, mil h-ra Ernits ees ja meie noorurid tema järel Läti-Valka marsisime. Käisime läbi kõik säälsed tähts- mad asutused ja õppisime poesildelt läti- keelseid sõnu (neist on mulle veel ainult meelde jäänd sõna tirkotava, mis pidi tähenda- dama kauplust.) Saabudes tagasi piirile pidasime veel Läti lumega tubli lumesõja, et siis lund, mis riitelle jäänd, salakaubana Eestisse tuua, kus seda küll sama ohtvalt leida võis.

Elevust tõi koogu kursuste käiku suurel määral kõnevõistlus, mida suure põnevusega oodati, sest igäüks soovis näha, kes meist omandab „orator primuse“ nime.

Mind huvitas eriti kõnevõistluse korraldamisviis, sest tahtsin oma kodulinnas Tartus n. n. oratorite kooli käima panna ja koolidevahelist kõnevõistlust korraldada (missuguseist kavatsusist esimene juba teostamist on leidnud).

Kui lähenes kõnevõistluseks määratud

päev ja aeg tuli esinemiseks, muutus minuigi meeleolu ja tekkis tahe seda ajaloolist sündmust tegelikult kaasa teha.

Onneks tulid loosi järele kolmandaks kõnelejaks ja kui esimese kõneleja kõnekõmin korridorid kostis, sulgesin end kuhugi tühja klassi, et veel kord kõne sisse üle järele mõelda, kava kokku seada ja häält proovida, mis öösise külmas magamise tagajärjel ja alatistest „elagu“-laulmistest juba üsna korrast ära oli.

Kui igale kõnelejale oli omajaagu plaksutet ja jalgu hõõrutud, asus komisjon tööle, kelle fõötulemusena oli teade — primuseks oli saand seni tähelepanematuks jäänd Paldiski kaasvõitleja, kes võitis kõigi sümpaatia oma tagasihoidliku ülalpidamisega.

Nii kestis töö vaheldamisi lõbuaga, kuni saabus aasta viimne õhtu. Meil, kursuslasil, oli see päev eriti tähtis, sest sellega lõppes ka meie töö ja pidime lahkuma juba nii armsaks saand Valgast.

Vana-aasta õhtul korraldeti kursuslaste vaheline teeõhtu. See polnud harilik teeõhtu vaid midagi teisemat, sest koos olid saadikud üle maa ja õhku täitis mingi ootuse ärevus, mis oli tingitud päeva tähtsusest. Eilev paistis isegi teelausa peetud kõnedest silma, sest neil ei tahtnud ega tahtnud tulla lõppu enne, kui algas tants ja keerlevad paarid hakkasid libisema üle saalipõranda.

Esialgu huviga vaadeldes tantsivaid paare tekkis lõpuks pahameel, mida oma kaas-

laste eest varjata ei suutnud. Tantsiti aina uusi tantsu ja oli täitsa unustusse jäänd kongressil veel nii päevakorras olnud ja soovitatud — kaerajaan. Ruttu leitud mul hulk poolehoidjaid ega tulnud kuigi kaua oodata, kui klaverilt juba kostsid kaerajaani helid. — Silmapilk oli meie laudkond terves koosseisus platsis. Tuli teisigi lisaks ja varsti kippus ruum jääma kitsaks.

Nii vaheldusid tants, laul ja kõned, kuni jõudis kätte oodatud tund.

Vaevalt oli kell liginenud kesköö tunnile, kui läbi saali kõlas 12 tugevat trummilööki, millele kõrvulukustavate rõõmuhõisete saatel järgnes sümboolne võitlusrünnak läbi koolimaja pikkade korridoride: orkestrandid ees ja kursuslased anrease järel. Tagasi saali jõudes sooviti üksteisele hääd uut aastat ning anti lubadus uuel aastal veel suurema hooga karskusaate eest võitlusse minna.

Veel mõned tantsud ja oligi juba aeg minna jaama. Siin veel soojad käepigistused... jumalagajäta sõnad... poliitise poolt katkestet lahkumislaul (Valga seaduste järele olla sellased asjad perronil keelatud) ja juba hakkaski rong eemalduma nii armsaks saand linnast. Vaevalt olid kadund silmist kättviipavate valklaste kujud, kui meel muutus nukraks: midagi oleks nagu kadund, mida pole võimalik saada tagasi.

JUKU KÄOSAAR.

Lemmikmälestusi Valgast.

Igatsevi silmi rutati Valka igast Eesti nurgast, rutati sinna julgeina septsima võitlusplaan kauni aate — karskuse hääks.

Valga poeglaste gümnaasiumis, mis seisab imposantsena valgena marmorkaljuna kumeral kingul, elasime ägedais mõttevahetustis viis kaunist päeva; viis päeva, mis olid täis kibedat heitlust, sest vaatasime endi edaspidiselle tööle analüüsisivalt läbi mitmetooniliste prillide, kõike põhjalikult kaaludes. Sellest ka neid suuri vaadete erinevusi, isegi karme üksteise mõtete purustamisi — ent millel oli palju, palju häid tulemusi! Leiti üles häid ja halbu külgi me tegevuses — avaldus tõde! Purustefi mõnel olevaid suurepäraseid kuid õnnsaid illusioone.

Nüüd oskame arvestada reaalsete oludega, edaspidise töö manu asume kainema ja teravamana pilguga:

Nii me töötasime sääl...

Sääl, Valgas, me astusime uude aastasse, sääl veetsime vana aasta viimse õhtu, koos lõbusalt, südamlikul. Soojil sõnul tuleteti meelde kargeid ranniku ja saarte noori, me hõimlasime põhja lapsi, lauldi neile — elagu!

Kõlas: kolm... kaks... üks minut... viis... kolm... kaks sekundit ja kõikide

meeli valdas aastate vahetuse tunne. Pillihääle ja hõisete saatel tervitasime algavat aastat joostes joobunuina läbi mitmekordse maja.

Üus aasta alati vaimustusega. Lubati levitada seda vaimustust igale poole, kust vaid oli osavõtjaid.

Lahkuda ei tahetudki enam, ei tahetud! Ent pidime... Siirdusime jaama, saatjaiks palju valklasi... Suruti üksteise käsi, lauldi. Me lahkujad, olles juba liikuva kiirrongi trepel rätikute lehvikes tahtnuk-sime hüüda intiimseil sõnul:

„Kuulge, te armsad valklased, meie ei taha siirduda siit, meist jääb siia midagi, midagi mis on õilne, kuid mis nüüd me lahkudes on valus, mis hoovab südamest!“

Nad jäid sinna lehvitava ja hüüdma lemmikhäälil:

„Tulge jälle, tulge ikka Valka!“

Siis me ei näindki neid enam...

Pea olime igauks omas kodunurgas...

Me omasime palju uut jõudu, paremat vilumust, puhastet energiat; me fundsime end kindlana ühisena, suurena, kõigest ahistavast vabana, eesti laste perena!

Põltsamaal.

NOORSOO TÖÖMAILT

Üleilmiline noorsoo kongress.

Siamaani on peetud terve rida kristlike, skoutlike, sotsialistlike ja kommunistlike noorsoo organisatsioonide rahvusvahelisi kongresse, kuid n. n. erapooletul või autonoomsel noorsooliikumisel pole veel korda läind sel alal ettevalmistuse ajajärgust välja jõuda. Tõsi küll, 1921. a. peeti Kopenhagensis võrdlemisi laiaulatuslik demokraatliku noorsoo kongress, kus otsusteti asutada Rahvusvaheline Noorsoo Liit (International League of Youth). Viimase korraldusel peeti 1922. a. Hamburgis teine samasugune kongress (sellest võttis osa ka Eesti edustaja. Vt. „Uud.“ V a. k. № 1), mis oli aga võrdlemisi vähearvuline, ja hiljem pole mainitud liidust üldse enam midagi kuulda olnud. Hiljem on pääasjalikult Kesk-Euroopa mais tegutseva rahvusvahelise noorsoo org-i „Weltjugendliga“ algatusel korraldat mitu rahvusvahelist noorsoo kokkutelekut, (Vt. „Kev.“ № 3, 1927/8), ent kõik enam juhuslikku laadi.

Nüüd on päämiselt Inglise ja Saksa suuremate noorsooliitude algatusel otsustet katset teha laiaulatuslikuma rahvusvahel. noorsoo kongressi kokkukutsumisega. Kuna selleks juba mitu aastat eeltõid tehtud ja laialdased ringkonnad kaasa tõmmatud, võib loota, et see ka tõepoolest õnnestub. Kongressi ajaks on määratud 17—26. aug. 1928., kohaks — Ommen, Hollandis. Kavas on ülevaated kõigi maade noorsoo majanduslikust, poliitilisest, kasvatuslikust, usulisest ja kõlblisest seisukorrast, tõuküsimus ja noorsoo rahvusvahelise koostöö probleem. Kongressile oodatakse edustajaid umb. 500-st noorsoo org-ist üle ilma. Eeltõid juhib komitee, kuhu kuuluvad Harold F. Bing (Inglismaa), Werner Jantschge (Saksam.), Dr. J. C. Demarquette (Prantsusm.), M. de Goeijen (Hollandi), Howard Kester (Ameerika), Marie L. Moll (Austria) ja M. Porteous (Ingl., sekr.). Tegelik töö lasub sekretariaadi õul, mille asukoht Londonis. Eesti noorsooliik. refereerima on palutud mag. A. Elango.

Üliõpil. karskusühenduse tegevusest.

Üliõpil. karskusüh. tegevus on juba mõnda aega võrdlemisi stabiilne, mida eriti soodustab kindel liikmete koosseis ja soodne korter Eesti Karskus-

liidu majas. Sügissemestril peeti üldkoosolekuid 2, juhat. k. 13, referaatkoosol. 3, huviõhtuid 6 ja üks pidulik karskusjumalateenistus.

Kevadsemestril jätkatakse referaatkoosolekute ja huviõhtute korraldamist kindla kava järele. Samuti algas tööd karsküküsimuse õpiring üliõp. V. Olupi juhatusel.

Eelmisel aastal väljakuulutat võistluskirjutusest teemile „Meie üliõp. karskustöö metoodika“ võttis osa 2 isikut, kelle mõlemi tööd komisjon (mag-id V. Ernits, H. Roos ja H. Rajamaa) arvas II auh. vääriseks (60 kr.). Autoreiks osutusid ümbrikkude avamisel üliõp-d E. Trinkmann-Elisto ja A. Peets.

Ühenduse ruumid ühes tähtsama ajakirjandusega on liigetelle igal ajal tarvitada.

Tartu noorsoo karskuspäeva

kavatseb korraldada Tatu noorsoo karskusringide keskkorraldus 25. märtsil s. a. Päev algaks karskusjumalateenistusega ülikooli kirikus. Õhtuspooles oleks ülelinnaline noorsoo kontsert-miiting ja õhtul segaeeskavaga pidu mõne kohaliku keskkooli ruumes. See on esimene sellelaadiline üritus Eestis ja tuleb huviga oodata selle tagajärgi.

Karskuseksamite korraldamise

niihästi ajama kui ka keskmise astme ulatuses otustas õpetajate karskuskasvatustliit, kelle kompetentsi see senni kuulus, noorsoo karskusliidule üle anda. 2. märtsil toimuski juba esimene eksam noorsoo k-liidu korraldusel H. Treffneri as. gümnaasiumis, kus 10 õpilast hää eduga sooritasid alama astme eksami. Ka mitmel pool mujal on asi teoksil.

Sipe algk. karskusringi tegevusest.

Mainitud ring asutati 1923. a. instr. J. Elango õhutusel ja õp. prl. K. Madseni energilisel algatusel. Viimasel ajal on ringi tegevuses tõusu märgata: peetakse kõne-, referaat- ja vaidluskoosolekuid, korraldetakse udupildiõhtuid vastavate seletustega, levitatakse karskuskirjandust ja „Kevadikku“ jne. Läind aastal võeti hää eduga osa ka esimesest üleriikl. laste võistluskirjutusest. Ringil on praegu ühes vilistlastega kokku 50 liiget. Põhjala.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: kutsenõunik H a n s R o o s. Tegev toimetus: Eeva Pedriks, E. Kubjas, H. Rink, F. Huiik, A. Kung. Toimetuse aadress: Tartu, pstk. 86, telefon 404.

Toimetuse kõnetunnid: tegevtoimetajal — teisipäeval ja laup. 2—1/2³ } Jakobi t. 8.
toim. sekretäril — iga päev 12—1/2³

K. Mattiesen Tartus.